

บทที่ 5

ปัญหาและแนวโน้มในการจัดการศึกษาสงเคราะห์

บทที่ 5

ปัญหาและแนวโน้มในการจัดการศึกษาสงเคราะห์

5.1 สภาพปัญหาในการจัดการศึกษาสงเคราะห์

จากการศึกษาวิจัยของสันติสุข สันติศาสนสุข เรื่อง “สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา” ในปี พ.ศ. 2538 ตัวอย่างกลุ่มประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 162 คน ครูอาจารย์ จำนวน 318 คน จากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ จำนวน 27 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาด้านการบริหารงานทั่วไป

1. ปัญหาเกี่ยวกับการจัดอาคารสถานที่ คือ อาคารเรียนและอาคารประกอบของโรงเรียนยังไม่เพียงพอ ขาดแคลนบ้านพักครูและหอพักนักเรียน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ส่วนใหญ่กำลังอยู่ในระหว่างการขยายการศึกษาถึงระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งแต่เดิมเคยเปิดสอนเฉพาะระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ดังนั้นหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องควรเร่งพิจารณาถึงความต้องการ และความจำเป็นด้านอาคารเรียน และอาคารประกอบต่าง ๆ ของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ทั้งนี้เพื่อจะได้หาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะอาคารสถานที่ เป็นปัจจัยเบื้องต้นที่ช่วยให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์

2. ปัญหาเกี่ยวกับการขาดอุปกรณ์และเครื่องมือที่เหมาะสมในการพัฒนาพื้นที่ในโรงเรียน ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในชนบทห่างไกล มีเนื้อที่และอาณาบริเวณที่อยู่ในความรับผิดชอบของโรงเรียนเป็นจำนวนมาก และโดยนโยบายการจัดการศึกษาสงเคราะห์ที่มุ่งจัดการศึกษา โดยเน้นวิชาชีพเป็นสำคัญด้วยแล้วยังเป็นเหตุสำคัญเหตุหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนมีความต้องการในเรื่องอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานพัฒนาพื้นที่ เพื่อให้สภาพพื้นที่สามารถเอื้อประโยชน์ในการจัดการสอนวิชาชีพได้อย่างเหมาะสม

3. ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่จะปฏิบัติงานต่าง ๆ ของโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องมาจากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เกือบทั้งหมด จัดการศึกษาแบบอยู่ประจำกินนอน ดังนั้นบุคลากร

ของโรงเรียนจะต้องปฏิบัติหน้าที่อยู่ตลอดเวลา และยังโรงเรียนประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรมากเพียงใดก็ยังมีส่วนทำให้บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในปัจจุบัน มีแรงกดดันมากยิ่งขึ้น และยังในปัจจุบัน โรงเรียนกำลังขยายการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายยิ่งเห็นได้ชัดว่า ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรของโรงเรียนจะกระทบกระเทือนถึงสัมฤทธิ์ผลในการจัดการศึกษา ในระดับต่าง ๆ ของโรงเรียน

4. ปัญหาการขาดการชี้แจงให้บุคลากรทราบถึงโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียน และปัญหาการกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรไม่ชัดเจน ปัญหาดังกล่าวนี้มีผลสืบเนื่องมาจากปัญหาการขาดแคลนบุคลากร ทำให้บุคลากรแต่ละคนต้องปฏิบัติหน้าที่ มีบทบาทหลายบทบาทในเวลาเดียวกัน เช่น ในขณะที่เป็นครูผู้สอน ก็ต้องทำหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการ หรือเป็นครูประจำหอพัก เป็นต้น การปฏิบัติหน้าที่หลายอย่างในเวลาเดียวกัน ทำให้บุคลากรมีความสับสน

2. ปัญหาด้านงานธุรการ

เกี่ยวกับการจัดและดำเนินงานด้านงานธุรการของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ คือ ปัญหาในด้านการเงินและการบัญชี โรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับระบบการกำกับติดตาม และควบคุมทางการเงินและบัญชีของโรงเรียนยังไม่เหมาะสมเป็นเพราะโรงเรียนมีบุคลากรไม่เพียงพอและบุคลากรที่มีอยู่ปัจจุบันก็ต้องทำหน้าที่หลายหน้าที่ ทำให้การปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการเงินของโรงเรียนขาดความเป็นระบบ

3. ปัญหาด้านงานวิชาการ

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์มีปัญหาเกี่ยวกับงานวิชาการในด้านการจัดครูเข้าสอน ขาดแคลนครูผู้ปฏิบัติการสอน ครูอาจารย์แต่ละคนมีภาระหน้าที่มาก และปัญหาการโยกย้ายของครูอาจารย์ในโรงเรียนบ่อยทำให้ประสบปัญหาในการจัดครูเข้าสอน ที่เป็นเช่นนี้เพราะปริมาณงานหรือภาระหน้าที่ของครูอาจารย์โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์มากกว่าโรงเรียนปกติทั่วไป ทำให้ครูอาจารย์รู้สึกวุ่นวายหนักเกินไปเมื่อมีโอกาสโยกย้ายออกจากโรงเรียนได้ ก็มักจะทำทันที ทำให้ครูอาจารย์ที่อยู่ต้องรับภาระหนักเพิ่มขึ้นไปอีก อีกทั้งในการคัดเลือก หรือสอบบรรจุเข้ารับราชการ ผู้สมัครสอบส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ หรือลักษณะงานของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์มาก่อน

4. ปัญหาด้านงานปกครอง

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์มีปัญหาเกี่ยวกับงานปกครอง คือบุคลากรขาดการให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง และต่อเนื่องในการส่งเสริมความมีวินัย คุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียน ปัญหานี้นับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เพราะคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ คือ เป็นผู้ที่มีวินัยมีลักษณะของผู้นำที่สามารถจะกลับไปเป็นผู้นำของชุมชน (กองการศึกษาสงเคราะห์, 2542 : 9 - 10)

5. ปัญหาด้านงานบริการ

1. ขาดแคลนหอพักนักเรียน เนื่องจากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เป็นโรงเรียนประเภทอยู่ประจำกินนอน ดังนั้นหอหรือที่พักอาศัย ซึ่งโรงเรียนมีหน้าที่จัดบริการแก่นักเรียนจึงเป็นเรื่องจำเป็น สภาพที่อยู่อาศัยที่แออัดและไม่ถูกสุขลักษณะย่อมมีผลต่อสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ

2. ปัญหาด้านการแนะแนว โรงเรียนไม่มีอาคารสถานที่สำหรับดำเนินการจัดบริการ ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน ขาดระบบการจัดเก็บข้อมูล ขาดความร่วมมือจากบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และขาดการประสาน เพื่อให้การสนับสนุนส่งเสริม ปัญหาดังกล่าวนี้เป็นปัญหาที่โรงเรียนควรเร่งแก้ไขเพราะมีความสำคัญกับนักเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เป็นอย่างยิ่ง

6. ปัญหาด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์มีปัญหาในด้านนี้คือ การสร้าง และเผยแพร่เกียรติประวัติด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน ขาดแคลนเครื่องมือ และวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต สำหรับเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกียรติประวัติและชื่อเสียงของโรงเรียนในเรื่องนี้หากโรงเรียนสามารถดำเนินการได้ ก็จะเป็นช่องทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ชื่อเสียงของโรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ได้ดียิ่งขึ้น

5.2 แนวทางการแก้ปัญหา

1. เนื่องจากลักษณะงานของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ มีลักษณะที่แตกต่างไปจากโรงเรียนปกติทั่วไป ดังนั้นการพิจารณาคัดเลือกบุคลากรเข้าปฏิบัติงานในโรงเรียน ควรจะมีลักษณะเฉพาะ โดยในโรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรต้องกำหนดคุณลักษณะเฉพาะให้ชัดเจน สอดคล้องและมีความเหมาะสมกับลักษณะของงานในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ อีกทั้งจะต้องให้ผู้ที่ประสงค์จะเข้าปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนได้ทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะงานสภาพที่ต้องเผชิญในขณะที่เข้าปฏิบัติงานในโรงเรียน เพราะกระบวนการพิจารณาบุคลากรเข้าปฏิบัติงานจะเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาบุคลากรในเวลาต่อมา โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรรหาแนวทางที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนมีความพึงพอใจที่จะปฏิบัติงานอย่างแท้จริง มีขวัญกำลังใจที่จะสร้างสรรค์งานต่าง ๆ ของโรงเรียนอยู่เสมอ ดังเช่นที่ สมัคร หนูไพโรจน์ (2518:บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องงานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกองการบริหารส่วนจังหวัดในภาคใต้ พบว่า การจัดสวัสดิการให้แก่ครูกระทำได้น้อย บุคลากรได้รับการบำรุงรักษาน้อย ซึ่งบุคลากรควรได้รับการบำรุงรักษา โดยการเพิ่มสวัสดิการให้มากขึ้น ให้เกิดความเท่าเทียมกับข้าราชการหน่วยงานอื่น จะเป็นการรักษาบุคลากรไว้ไม่ให้โอนย้ายไปยังหน่วยงานอื่นได้

2. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ควรต้องพยายามแสวงหาโอกาสที่จะให้ชุมชนหรือองค์กรต่างๆทั้งในและต่างประเทศเข้ามามีบทบาทในการให้การสนับสนุนทั้งทางด้านงบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มากขึ้นอีกทางหนึ่ง เพราะปัจจุบันโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ส่วนใหญ่ดำเนินการจัดการศึกษาโดยใช้งบประมาณของทางราชการแทบทั้งหมด ซึ่งน่าจะมีความเป็นไปได้มากกว่า ลักษณะของเด็กที่เข้าเรียนในโรงเรียนจะได้รับ ความสนใจต่อองค์กร หรือผู้มีจิตศรัทธาที่จะให้ความช่วยเหลือต่อการดำเนินงานจัดการศึกษาของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

3. จากการวิจัยของ สันติสุข สันติศาสนสุข (2538: 248-250) พบว่าปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวมแล้วโรงเรียนประสบปัญหาหลัก 5 ประการ คือ ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ ปัญหาขาดแคลนอาคารเรียน หอพัก บ้านพักครูปัญหาการขาดแคลนอัตรากำลัง ปัญหาการขาดข้อมูลที่มีประสิทธิภาพเพื่อการวางแผน ปัญหาการขาดเครื่องมือและวิธีการในการติดตามประเมินผลงาน และการวิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อพัฒนา

ปรับปรุงการจัดและดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งพิจารณาแก้ไขและป้องกันปัญหา ซึ่งอาจดำเนินการโดยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

3.1 การเพิ่มงบประมาณ

หน่วยงานที่มีหน้าที่พิจารณาจัดสรรงบประมาณให้กับโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ควรประสานงานกับโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาและความต้องการจำเป็นที่แท้จริงของแต่ละโรงเรียน โดยคำนึงถึงนโยบายและแผนงานระยะยาวทั้งในระดับโรงเรียนและระดับกรม ไม่ควรเร่งขยายปริมาณงานของโรงเรียนในระยะเวลาที่โรงเรียนและหน่วยงานที่รับผิดชอบยังไม่มีความพร้อม กรมสามัญศึกษาควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณให้กับโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ตามสภาพความจำเป็นอย่างเพียงพอ โดยเน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ การพิจารณาค่าใช้จ่ายรายหัวแก่นักเรียนควรพิจารณาจัดสรรให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปและการจัดสรรงบประมาณหมวดค่าตอบแทนการปฏิบัติหน้าที่ของครูอาจารย์ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ประเภทอยู่ประจำกินนอน ควรอยู่ในอัตราที่เหมาะสมกับปริมาณงาน ทั้งนี้เพื่อให้ครูอาจารย์มีขวัญและกำลังใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจ

3.2 การเพิ่มอัตรากำลังและเพิ่มการพัฒนาบุคลากร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาจัดสรรอัตรากำลังให้แก่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ควรหาแนวทางเพิ่มอัตรากำลังให้แก่โรงเรียนตามความเหมาะสมสำหรับการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าโรงเรียนควรประสานงานกับกลุ่มโรงเรียน เพื่อร่วมกันพัฒนาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้กว้างขวางขึ้นทั้งทางด้านวิชาการ วิชาชีพ และอื่น ๆ โดยเน้นการนำระบบการทำงานเป็นกลุ่มมาใช้ ควรจัดให้มีการนิเทศภายในอย่างจริงจัง และมีการควบคุมติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ สำหรับการแก้ปัญหาระยะยาว ควรพิจารณาจัดสรรอัตรากำลังให้ตรงกับงาน และควรให้มีอัตรากำลังครบทุกภาวะ ตามโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนแต่ละขนาด ควรพิจารณาเพิ่มจำนวนผู้ช่วยผู้บริหาร โดยคำนึงถึงเกณฑ์ของงาน ไม่ใช่เกณฑ์จำนวนนักเรียน ควรจัดให้มีการพัฒนาบุคลากรเฉพาะด้าน โดยกำหนดแผนการพัฒนาให้สอดคล้องกับงบประมาณและความจำเป็นของโรงเรียน

3.3 พัฒนาระบบสารสนเทศและการวางแผน

ปัจจัยสำคัญในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในยุคปัจจุบันก็คือ ความก้าวหน้าของระบบสารสนเทศและการวางแผน จุดอ่อนอย่างหนึ่งของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ คือโรงเรียนขาดระบบการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กองการศึกษาสงเคราะห์ และกรมสามัญศึกษา ควรเร่งพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ และการวางแผนโดยการจัดหาอุปกรณ์และเครื่องมือที่ทันสมัยมาใช้ในการวางแผน ควรมีการจัดระบบเครือข่ายข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศให้เชื่อมโยงกันระหว่างโรงเรียน จังหวัด กรม และหน่วยงานภายในของแต่ละหน่วยงาน ให้เกิดความคล่องตัว และพร้อมที่จะใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ กรมควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน การวางแผนและประเมินผล การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลงาน และประการสำคัญควรต้องจัดสัมมนาฝึกอบรมบุคลากรของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่ปฏิบัติงานด้านข้อมูลสารสนเทศและการวางแผน ให้มีแนวคิดที่ตรงกันและตระหนักในความสำคัญของการจัดระบบสารสนเทศและการวางแผน

3.4 พัฒนาระบบการติดตามและประเมินผล

ปัญหาสำคัญของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์คือ ขาดเครื่องมือ วิธีการในการติดตามประเมินผลงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน นับเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนงานของโรงเรียน เพราะสภาพปัจจุบันและปัญหาของโรงเรียนที่เป็นจริงจะปรากฏขึ้นได้อยู่ที่วิธีการ เครื่องมือ และกระบวนการในการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรต้องเร่งหาทางที่จะพัฒนาเครื่องมือ และวิธีการประเมินผลให้เหมาะสมและเอื้อต่อความจำเป็นของโรงเรียน ทั้งนี้อาจดำเนินการโดยการประสานงานกับสถาบันทางการศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยไปให้การอบรมเผยแพร่เทคนิควิธีการ และเครื่องมือในการประเมินผลให้แก่บุคลากรในโรงเรียน หรือกลุ่มโรงเรียน

4. เพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างแท้จริง หากกรมสามัญศึกษามีความพร้อมเรื่องงบประมาณและอัตรากำลัง กรมสามัญศึกษาควรพิจารณาขยายการจัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ให้มีโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ประจำอยู่ในทุกจังหวัดอย่างน้อย จังหวัด

ละ 1 โรงเรียน ทั้งนี้เพื่อเป็นสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ให้การช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ในท้องถิ่นที่อยู่นอกเหนือความรับผิดชอบของสถานศึกษาในสังกัดอื่น

5. เพื่อให้การดำเนินงานด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินงานโดยเฉพาะ ซึ่งมีการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษา วางแผนและพัฒนาส่งเสริมการจัดการศึกษาสงเคราะห์ เป็นองค์การหลักและเป็นแกนกลางในการประสานความร่วมมือจากภาครัฐบาลและเอกชน ทั้งภายในและต่างประเทศ อีกทั้งจะช่วยให้การจัดการศึกษาสงเคราะห์เกิดเอกภาพ สนองต่อความต้องการของสังคมอย่างแท้จริง

5.3 แนวโน้มของการจัดการศึกษาสงเคราะห์

แม้โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์หรือโรงเรียนราชประชานุเคราะห์จะเปิดบริการทางการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสมาแล้ว 39 โรงเรียน แต่ก็ไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนของประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนา เพราะนอกจากจะให้ความรู้ทางด้านวิชาการแล้ว โรงเรียนยังมุ่งเน้นวิชาอาชีพเข้าสู่ตลาดแรงงานด้านอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม ดังนั้นโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่จะสร้างต่อไป จะต้องคำนึงถึงข้อมูลสภาพเศรษฐกิจของประชากรในจังหวัดนั้น ๆ โดยเน้นจังหวัดใหญ่ ๆ ประชากรมีรายได้ต่อหัวต่ำ และหากมีสภาพภูมิศาสตร์ติดชายแดน อันเป็นแหล่งทุรกันดาร ด้วยจะเป็นการดี การขยายตัวของโรงเรียน โดยกระจายไปตามภาคต่างๆ ของประเทศ (วินัย พัฒนรัฐ, ม.ป.ป : 28)

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ที่กระทรวงศึกษาธิการ น่าจะได้รับการพิจารณาคือชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นบริเวณที่มีปัญหาทางสังคม ที่รัฐควรเพิ่มความสนใจเป็นพิเศษ

ปัญหาชายแดนภาคใต้ เป็นปัญหาละเอียดอ่อนและซับซ้อน อันเนื่องมาจาก

1. ความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรม เกิดความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน กระทั่งกันอยู่เสมอ

2. การปกครอง ซึ่งข้าราชการส่วนใหญ่ส่งไปจากส่วนกลาง ไม่มีความเข้าใจในพื้นฐานทางวัฒนธรรม ข้าราชการบางคนประพฤติตนไม่เหมาะสม สร้างความไม่พอใจให้กับ

ประชาชน ซึ่งเป็นการแตกแยก หนีเข้าป่าทำหายอำนาจรัฐ การปราบปรามยิ่งรุนแรงก็ยิ่งต่อต้านหนัก จึงเกิดการก่อวินาศกรรมโดยทั่วไป

3. ปัญหาขบวนการโจรแบ่งแยกดินแดน ซึ่งขบวนการเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศ รอโอกาสที่ทางรัฐบาลอ่อนแอ หรือแตกแยก จะเข้าซ้ำเติมก่อให้เกิดความยุ่งยากโดยทั่วไป

จากปัญหาดังกล่าวจะต้องแก้ปัญหาด้วยการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันหากสามารถสร้างตั้งแต่เด็กยังเล็กทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิม โดยให้เด็กทั้งสองกลุ่มมาอยู่ร่วมกันกินนอน และประกอบกิจกรรมอย่างเดียวกัน จะเกิดความรักความคุ้นเคยและการให้เกียรติซึ่งกันและกัน เมื่อเด็กเหล่านี้โตขึ้นไปอยู่ในชุมชนเดียวกันก็จะมีใจ และช่วยลดความตึงเครียดในภูมิภาคนี้ได้ ดังนั้น โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จะเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง เพื่อแก้ปัญหาชายแดนภาคใต้

5.4 ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาสงเคราะห์

1. การรับนักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ควรจะได้รับเด็กที่มีข้อจำกัดตามเกณฑ์ที่กำหนดในเขตพื้นที่บริหารให้ครบถ้วน

2. การจัดชั้นเรียน ควรจัดชั้นระดับประถมศึกษาให้น้อยลงตามความจำเป็น โดยมอบหมายภาระการศึกษาให้แก่สำนักงานการประถมศึกษาของจังหวัดรับผิดชอบ

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ควรเปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และรับเด็กตามเกณฑ์ที่กำหนดที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มากที่สุด

3. ครูอาจารย์และผู้บริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ควรได้รับการคัดเลือก และได้รับการอบรมในลักษณะพิเศษทั้งก่อนรับหน้าที่และระหว่างปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

ทั้งนี้ครูอาจารย์ และผู้บริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ต้องได้รับค่าตอบแทนการปฏิบัติหน้าที่ลักษณะพิเศษตามสมควรและเหมาะสมกับลักษณะความยากลำบากของการปฏิบัติงาน

4. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ทุกโรงเรียนควรจัดบริหารและดำเนินงานโดยคณะกรรมการชุมชนในพื้นที่ภายในขอบเขตของทิศทาง และนโยบายจากรัฐ กระทรวงศึกษาธิการและกรมเจ้าสังกัด

5. องค์กรของรัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง การปกครอง และความมั่นคง ควรให้มีส่วนในการสนับสนุนการบริหาร และการดำเนินงานของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เป็นประจำ และต่อเนื่อง

6. ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ทุกโรงเรียน จะมีเด็กปัญญาเลิศอยู่ส่วนหนึ่งเด็กเหล่านี้สมควรได้รับการสนับสนุนจากรัฐให้ได้ศึกษาต่อระดับที่สูงกว่ามัธยมศึกษาในสาขาอาชีพและความชำนาญต่าง ๆ โดยมีข้อผูกพันที่จะทำงานให้รัฐหรือผูกพันที่จะกลับภูมิลำเนาเดิม

7. การเรียนและการฝึกอบรม (Teach - Train & Tame) ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ควรได้รับการพิจารณาจัดเป็นพิเศษ เพราะเป็นโรงเรียนประจำที่รัฐออกค่าใช้จ่าย ทั้งหมด เด็กที่จบการศึกษาจากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ควรได้รับการฝึกฝนอบรมในแนวทางที่รัฐพึงประสงค์ โดยสมบูรณ์แบบทุกคน

8. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เป็นองค์กรรัฐที่ดำเนินการทางสังคม จิตวิทยา ควรจะต้องสร้างสำนึกให้ผู้ที่อยู่ในโรงเรียนทุกคนตั้งแต่นักเรียนครูอาจารย์คณาธิการโรงทดลองจนผู้ปกครอง เป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชนในทุกลักษณะตามที่รัฐพึงประสงค์ กิจกรรมทุกกิจกรรมของโรงเรียน ควรเป็นไปเพื่อการนำชุมชน

9. ควรร่วมมือกับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง พิจารณาดำเนินการสำรวจผู้จะเข้าเรียนตามเกณฑ์ที่จะต้องสงเคราะห์ เพื่อวางแผนขยายงานด้านศึกษาสงเคราะห์ให้ผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ได้เข้าเรียนอย่างทั่วถึง ปัญหาที่พบประการหนึ่ง คือ นักเรียนศึกษาสงเคราะห์จำนวนมากเป็นเด็กในจังหวัดที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตั้งอยู่ ส่วนจังหวัดอื่น ๆ ที่ได้รับโควตามักจะไม่ค่อยมีเด็กส่งมาเข้าเรียน เพราะโรงเรียนเรียนอยู่ไกลจากภูมิลำเนาของเด็ก ผู้ปกครองไม่นิยมส่งเด็กไปเรียน (กองการศึกษาสงเคราะห์, ม.ป.ป. : 17) แต่ถ้าผลการสำรวจมีข้อมูลชัดเจนว่า จังหวัดใดมีเด็กอยู่ในเกณฑ์ที่จะต้องให้การศึกษาส่งเคราะห์จำนวนมากก็ควรจัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ขึ้นในจังหวัดนั้น ตามความจำเป็นและขีดความสามารถทางด้านงบประมาณที่สามารถจะดำเนินการได้ในแต่ละปี

10. ควรปรับตัวประสงค์ของการดำเนินงานใหม่ โดยเฉพาะทางด้านมัธยมโดยมุ่งเน้นให้เด็กที่จบชั้นมัธยมศึกษาจากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สามารถกลับไปเป็นผู้นำในห้องถิ่นของตนเองทั้งด้านอาชีพ และการป้องกันชุมชน ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จึงควรศึกษา หลักสูตร ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของกระทรวงศึกษาธิการ 2521 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ให้เข้าใจแจ่มแจ้งและควรให้ครูอาจารย์ไปศึกษาดูงานทางด้านปฏิบัติจากโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก เพื่อนำประสบการณ์ที่ได้รับมาปรับเป็นแผนปฏิบัติให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แต่ละแห่งนั้น และยึดหลักการกับวัตถุประสงค์ของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ด้วย ที่จะต้องเน้นวิชาอาชีพให้มากขึ้นเป็นพิเศษว่านักเรียนโรงเรียนไปกลับ โดยใช้คาบเวลาเรียนนอกเวลาที่มีอยู่ทั้งก่อนเข้าเรียนตอนเช้าและตอนเย็นหลังโรงเรียนเลิก ทั้งนี้รวมถึงการปลูกฝังนิสัยที่พึงประสงค์และคุณธรรม จริยธรรมด้วย สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือจะต้องตระหนักว่า เรามุ่งให้นักเรียนส่วนใหญ่กลับไปอยู่ท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพชีวิตสามารถเป็นผู้นำท้องถิ่นได้ และเราก็ไม่สกิดเด็กส่วนน้อยที่มีความสามารถทางวิชาสามัญ ซึ่งควรส่งเสริมให้เรียนต่อสูงขึ้นไปอีก โดยมีทุนเล่าเรียนสนับสนุนให้

11. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ทุกโรงเรียนควรมีกิจกรรมทางด้านการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ซึ่งมีรายได้ส่วนหนึ่งเป็นรายได้ของนักเรียน อีกส่วนหนึ่งเป็นรายได้ของโรงเรียน เพื่อโรงเรียนจะได้มีเงินนอกงบประมาณไว้ใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาในลักษณะคล้ายเงินบำรุงการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์มิได้เก็บเงินบำรุงการศึกษา